

Szerzői jogi műveltség a magyar könyvtárosok körében*

KOLTAY Tibor – MURÁNYI Péter – JÁVORSZKY Ferenc – AMBERG Eszter

Egy 2014 októberében útnak indított nemzetközi felmérés keretében idehaza is kitöltöttük azt a 22 kérdést tartalmazó az online kérdőívet, amely a könyvtárakban és más kulturális intézményekben dolgozó szakemberek szerzői jogi előírásokkal kapcsolatos véleményét, tapasztalatait és ismereteinek mélységét vizsgálta. A felmérés alapjául szolgáló online kérdőívet Tania Todorova, Tereza Trencheva (Könyvtár- és Információtudományi Állami Egyetem, Szófia) Serap Kurbanoglu, Güleda Doğan (Hacettepe Egyetem, Ankara), Aleksandra Horvat (Zágrábi Egyetem, Zágráb) és Joumana Boustany (Descartes Egyetem, Párizs) állította össze. A kérdőívet Koltay Tibor fordította magyar nyelvre, a fordítást Amberg Eszter lektorálta. A kérdőív közzétételekor a KATALIST levelezőlistán biztattuk a hazai könyvtáros kollégákat a felmérésben való részvétellel.

Bevezetés

Mielőtt a kérdőívre adott válaszok kiértékelésére térnénk, érdemes tisztáznunk, mit is vizsgáltunk. Ehhez mindenekelőtt a *copyright literacy* szókapcsolattal jelölt fogalom jelentését kell tisztáznunk. Fordíthatnánk *szerzői jogi ismereteknek*, de jól látható, hogy a szókapcsolatban megjelenik az írástudás vagy műveltség jelentés is, ezért a *szerzői jogi írástudás*, de főként a *szerzői jogi műveltség* szókapcsolatokkal jelölhetjük.

Mit takar tehát a szerzői jogi műveltség? Ennek a készség-együttesnek a birtokában olyan nélkülözhetetlen kompetenciákkal és ismeretekkel rendelkezhetünk, amelyek segítségével megfelelően tudjuk azonosítani a szerzői jog által védett műveket,

ismerjük a művek szabad felhasználásának szabályait és eseteit, képesek vagyunk beszerezni a szükséges felhasználási engedélyeket és felismerjük a jogsértő műfelhasználásokat.¹ Jelentősége megnőtt az Internet és a digitális eszközök széleskörű használatával, ezért alapszintű ismerete mindenki számára szükséges volna. Ebből az is következik, hogy szintjei nagyon sokfélék. Szükségünk lehet rá, amikor videókat vagy zenét töltünk le az internetről. Egy képzőművésznek vagy írónak pedig tudnia kell, hogy a szerzői jog ismerete sikerének egyik záloga, mivel jogait a piacra viheti és bevételre tehet szert általuk. A szerzői jogi előírások ismerete megakadályozhatja, hogy jogsértéseket kövessen el valaki, tehát védett műveket engedély nélkül vagy illegális módon használjon fel.

* Készült az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” projekt támogatásával.

Tudatában kell lennünk azonban annak, hogy a szerzői jogot félre is érthetjük, és a jogsértésektől való féltelenség megakadályozhatja a jogszerűen hozzáférhető anyagok újszerű és kreatív felhasználását.²

A nemzetközi tapasztalat az, hogy a könyvtárak munkatársainak – főként azoknak, akik a felsőoktatási és a szakkönyvtárakban dolgoznak – egyre gyakrabban kell szerzői jogi problémákkal szembenéznük, ideértve a források licenceinek kezelését és az oktatók segítségét a kiadókkal való szerzői jogi tárgyalások során. A könyvtárosoknak ezért bővíteniük kell a szerzői jogi és a szellemi tulajdonnal kapcsolatos ismereteiket.³

Az *Association of College and Research Libraries* (ACRL) által 2000-ben kibocsátott, „Az információs műveltség és kompetencia követelményrendszere a felsőoktatásban” címet viselő dokumentum – bár a *szerzői jogi műveltség* kifejezést nem használja – kimondja, hogy az információs műveltséggel rendelkező hallgatóknak ismerniük kell az információhasználatát körülvevő gazdasági, jogi és társadalmi problémákat. Az ehhez a célhoz kapcsolódó teljesítménymutató pedig azt írja elő, hogy érteniük kell a szellemi tulajdon, a szerzői jog és a szerzői jogvédelem alá tartozó művek tisztességes felhasználásának fogalmát.⁴ A követelményrendszer nemrégiben továbbfejlesztett változata, immár keretrendszerként, a következő képességeket emeli ki:

- annak felismerése, hogy a szellemi tulajdon jogi és társadalmi képződmény, amely a kultúrával együtt változik,
- a szerzői jog, a művek szabad felhasználása, a nyílt hozzáférés és a köztulajdon céljainak és jellemzőinek megfogalmazása.⁵

Bár ezek az előírások alapvetően nem a könyvtárosokra vonatkoznak, hanem az egyetemi hallgatókra, kétségtelen, hogy az őket oktató könyvtárosoknak is el kell sajátítaniuk őket.

A nemzetközi szakirodalom gyakran foglalkozik a szerzői jogi ismeretek különféle vonatkozásaival. Egyrészt azt látjuk, hogy vannak olyan könyvtárak, ahol a szerzői joggal és a plágiummal kapcsolatos oktatás új és innovatív megközelítéseit dolgozták ki,⁶ másrészt egy, a spanyol egyetemi hallgatók ismereteit vizsgáló felmérés például azt mutatja, hogy annak szintje messze elmarad az elvárttól.⁷

A kérdőív kitöltői

Magyarországon összesen 145-en töltötték ki a kérdőívet. A továbbiakban csak azokkal foglalkozunk,

akik a kérdőív minden kérdésére válaszoltak. Több mint kétszer annyian voltak ugyanis azok, akik odáig jutottak el, hogy megnézzék a kérdőívet. Azok közül, akik nem töltötték ki teljesen, csak néhányan voltak olyanok, akik a kérdések majdnem a feléig jutottak, vagy valamivel azon is túl, de ott abbahagyták. A többség vagy hozzá sem kezdett a kitöltéshez, vagy csak nagyon keveset töltött ki a kérdőív elejéről.

A kitöltőkre vonatkozó kérdések az alábbiakra vonatkoztak: nem, életkor, végzettség, szak, a munkahely típusa, mióta dolgozik az adott munkahelyen. Ezeknél a kérdéseknél a felsorolt lehetőségek mellett háromnál lehetett egyebet is megadni, értelemszerűen az első kettőnél és az utolsónál nem, és – főleg a korábbi kétszakos képzés miatt – a szaknál több válaszlehetőség megjelölésére is mód nyílt.

A kérdőív kitöltői között 115 nőt és 30 férfit találhatunk, tehát a férfiak száma alig haladta meg a kitöltők számának 20%-át, ami 29 lett volna.

A válaszadók döntő többsége könyvtárban dolgozik; 131-en jelölték be a választható hat könyvtártípus valamelyikét, de ketten voltak, akik ezt azért nem tették, mert intézményük több típusba is besorolható lehet (FSZEK, BME OMIKK), ezért intézményük nevét adták meg. Ketten jelöltek meg munkahelyükként múzeumot, egy kitöltő pedig levéltárat. Az egyéb kategóriában a két említett könyvtár mellett ketten jelöltek meg felsőoktatási intézményt konkrétan, illetve általában, egy-egy fő muzeális gyűjteményt, digitális gyűjteményt, archívumot, ketten foglalkozást (könyvtári informatikus, tanár). Arra, hogy mennyi ideje dolgozik valaki az adott intézményben, öt lehetőség közül lehetett választani: kevesebb mint 5 év, 5–9, 10–14, 15–19, továbbá legalább 20 éve.

Az adott munkahelyen többen dolgoznak vagy rövid ideje (46-an kevesebb mint öt éve), vagy nagyon hosszú ideje (36-an több mint 20 éve), a közbeeső ötéves időszakokban (5–9, 10–14, 15–19) kevesebben (20, 21, 22).

A legtöbben az egyetemi és a közkönyvtárakat képviselik, ezeknél viszonylag egyenletes az időbeli eloszlás (egyetemi könyvtárak: 48 fő (12, 8, 13, 5, 13); közkönyvtárak: 39 fő (8, 8, 3, 7, 13)). Az, hogy a rövid ideje dolgozók vannak legtöbben, főleg a szak- és iskolai könyvtáraknak köszönhető, ahol ez a legjellemzőbb (szakkönyvtárak: 21 fő (9, 1, 3, 4, 4) iskolai könyvtárak: 14 fő (9, 3, 0, 0, 1)).

Az életkor szerinti megoszlás is elég egyenletes: 26-an voltak 30 éven aluliak, 30 és 39 között 36, 40 és 49 között 32, 50 és 60 között 35, 60 felett pedig 16 kitöltő volt.

52-en alapképzési (BA) vagy főiskolai, 76-an mes-
terképzési (MA) vagy egyetemi végzettséggel ren-
delkeztek, 10-en PhD-vel, 7-en egyéb végzettséggel
(pl. érettségi, OKJ, segédkönyvtáros). A férfiak a
középkorosztályban (40-49 év) voltak sokkal kisebb
arányban (28-ból csak 4) és az MA végzettséggel ren-
delkezők között (76-ból csak 12), a 10 PhD-s között
viszont 4 férfit is találhatunk. A 10 PhD-s között
egyetemi, ketten közművelődési könyvtárban dolgoz-
nak, hárman az egyéb kategóriába tartoznak.

2014-ben publikálták azt a bulgáriai, horvátországi,
törökországi és franciaországi szerzői jogi ismeret-
eket vizsgáló felmérést (a továbbiakban: négy or-
szágra kiterjedő felmérés), amelyet összesen 622-
en töltöttek ki. Ebből 148 bolgár (24%), 82 horvát
(13%), 311 francia (50%) és 81 török (13%) volt.⁸
Nagy-Britanniában összesen a 613 megkérdezett
kétharmada (68%-a), azaz 417 fő töltötte ki teljes
egészében a kérdőívet.⁹

Bár a 145 magyar kitöltő, ezen belül a 133 könyv-
táros ehhez képest viszonylag alacsony szám, ennek
ellenére úgy ítélték meg, hogy legfeljebb a bolgár
válaszadók képviselheték nagyobb arányban orszá-
guk könyvtári dolgozóit.

Anyag és módszer

A kérdőív utolsó, negyedik része foglalkozott a fenti
kérdésekkel, így azok, akik nem fejezték be a kér-
dőív kitöltését, idáig már nem jutottak el. Ha ezek
a kérdések a kérdőív elejére kerültek volna, talán
többet tudhattunk volna meg arról, kik nem fejezték
be a kitöltést.

A kérdőív első része a szerzői joggal kapcsolatos álta-
lános ismeretek és tudatosság felmérésére szolgált. A
második rész az intézményi szintű szerzői jogi előírás-
ok kérdéseivel foglalkozik, tehát azzal, hogy miként
látják a résztvevők a szerzői jogi előírások kialakítá-
sát és alkalmazását a könyvtárakban és más kulturá-
lis intézményekben. A harmadik rész arra kereste a
választ, hogy szükséges-e a szellemi tulajdonnal és
a szerzői joggal kapcsolatos ismereteknek bekerül-
niük a könyvtárosképzésbe, a kulturális örökséggel
kapcsolatos képzésekbe, valamint a továbbképzésbe.
Emellett a kérdések a képzés szintjeire és mikéntjére
is vonatkoztak.

Eredmények

A 22 kérdésből az utolsó hat tehát a válaszadók ösz-
szetételére vonatkozott. Az előző 16-ban azonban

valójában jóval több kérdésre kellett választ adni.
Az első három kérdés esetében összesen 18 esetben
kellett egy ötfokú (Likert) skálán választani. Ilyen
volt még a 4. és a 6. kérdés (az más skálával), tehát
összesen 20. Négy kérdésnél (5., 8., 13. és 16.) 29
lehetőség közül kellett azokat bejelölni, amelyeket
érvényesnek tartottak, és háromszor az egyéb kategó-
riában adhatták meg azokat, amelyeket nem találtak a
lehetőségek között. A 7., 9., 10., 11. és 12. kérdésnél
13 alkalommal kellett választani az *igen*, *nem* vagy
az *igen, nem, nem tudja* vagy az *egyetért, részben ért
egyét, nem ért egyet* lehetőségek közül, s még volt két
kifejtendő kérdés is (14., 15.). A 145 kitöltő s a 67
tartalmi válasz csaknem tízezer lehetőséget ad (nem
számítva a személyi kérdések adatait). Az összesnek
a részletes kifejtésére nincs lehetőség.

Ugyanakkor jobbnak látszik, ha a kapott magyar ada-
tokat egyből összevetjük a nemzetközi eredmények-
kel, amire leginkább a kezdeményezők által először
publikált török, bolgár, horvát, francia és a valamivel
későbbi brit felmérés ad lehetőséget.

Az összehasonlíthatóság kedvéért az első 4 kérdés
esetében kiszámoltuk az ötfokú skála átlagait. Az első
felmérés esetében pontos adatokkal nem rendelke-
zünk, *Todorova* és munkatársai írásának 4. táblázatá-
ról az egyes országok eredményeinek nagyságrendjét
tudjuk leolvasni a 18 részkérdésre vonatkozóan,¹⁰ a
brit felmérésből az első 14 részkérdés válaszlehe-
tőségeire kapott százaléértékek¹¹ alapján lehetett
átlagot számítani.

Mivel 145 válaszadónk volt, elképzelhető lett vol-
na, hogy minden válaszlehetőségre 29 válasz jut.
Ebben az esetben az átlag 3,00 lett volna. Ugyanígy
ez az átlag jöhetett volna ki, ha a középső válaszok
számától függetlenül az 1 és 2 hasonló számban lett
volna, mint a 4 és 5. Mivel látható, hogy az alacson-
yabb osztályzatok sokkal nagyobb számban vannak,
ránézésre is könnyen megállapítható, hogy az átlag
a 3,00-tól minden esetben elmarad, sőt két esetben
még a 2,00-t sem éri el.

Mivel a női válaszadók száma jóval magasabb volt,
az ő válaszaik sokkal nagyobb mértékben határozták
meg az összesített átlagot, vagyis átlaguk sokkal kö-
zelebb van hozzá, a férfiaké pedig majdnem négyszer
olyan távolságra a másik oldalon. A férfiak átlaga
mindenütt magasabb volt az összesítetttnél, a külön-
bség 0,22 és 0,46 között volt, így a nőké pedig az át-
lagtól körülbelül 0,06-0,12 közötti értékkel elmarad.
Ugyanez figyelhető meg a 2. és a 3. kérdés esetében, a
különbségek viszont valamivel kisebbek (a 2. kérdés
esetében 0,03-0,34, a 3.-nál 0,25-0,4.)

A magyar férfiak átlaga összesen négy alkalommal került 3,00 fölé, az összesített magyar átlag azonban egyszer sem, sőt háromszor 2,00 alatt volt. Ez a bolgárokéhoz és a horvátokéhoz hasonló eredmény, ugyanis a bolgárok sem kerültek soha 3,00 fölé, 5 esetben 2,00 alatt maradtak, a horvátok egyszer érték el a 3,00-s átlagot, és háromszor maradtak 2,00 alatt. A törökök átlaga 5-ször volt magasabb 3,00-nál, de mindig meghaladta a 2,00-t. A franciák átlaga az esetek felében, 9-szer volt 3,00 felett, s egyszer került meglepő módon 2,00 alá olyan kérdésnél, ahol mások nem. A britek az első két kérdés 14 részkérdése közül szintén az esetek felében 3,00 feletti átlagot értek el.

Megfigyelhető ugyanakkor az is, hogy az országok közötti különbségek ellenére nagyrészt ugyanazok a kérdések érték el a legalacsonyabb átlagot a legtöbb kérdés esetében, például azoknál, ahol a magyar eredmény 2,00 alatt maradt, az első kérdés 2. és 4. részkérdésénél, amely a nemzetközi szabályozással foglalkozott (úgy tűnik, ezt mindenhol kevésbé ismerik, mint a nemzetit) és a copyleftre vonatkozó részkérdésé.

Az eredmények részletei

Írásunknak ebben a részében a kérdőíven szereplő kérdések sorrendjében, táblázatos formában közöljük a válaszokat és azok eloszlását, amit időnként kom-

mentárokkal és összehasonlításokkal egészítünk ki. (A részvevőkre vonatkozó demográfiai adatokról itt már nem szólunk.)

Mivel a másik két felmérésben egész százalékokban adták meg az eredményeket, az összehasonlíthatóság kedvéért mi is ezt tettük. A kerekítések miatt az egyes válaszlehetőségekre kapott százalékok összege néha eltér a 100-tól. Az első négy kérdés összegzésénél (1-4. táblázat) adtunk meg pontosabb százaléktételeket, ahol az összehasonlíthatóságot nem ezek teszik lehetővé, hanem az átlagok. Itt nem látszott érdemesnek minden egyes részkérdésnél megadni a százalékokat. A többi esetben (5-13. táblázat) is megadtuk a válaszok pontos számát a kerekített százalékok után, így a pontosabb arányok is kiszámíthatók.

1. Általános szerzői jogi ismeretek és tudatosság

Ebben a részben először az alábbi táblázatban látható fogalmak és intézmények ismeretére kérdeztünk rá.

1. Nemzeti szintű szerzői és szomszédos jogi szabályozás
2. Nemzetközi szintű szerzői és szomszédos jogi szabályozás
3. Nemzeti szintű szerzői jogi intézmények
4. Nemzetközi szintű szerzői jogi intézmények
5. Közös jogkezelő szervezetek Magyarországon
6. A szerzői és kapcsolódó jogok megszerzésének (a különböző műtípusok engedélyezésének folyamata)

	Egyáltalán nem ismerem	Kissé ismerem	Valamennyire ismerem	Viszonylag jól ismerem	Igen jól ismerem	Magyar átlag	Brit átlag
1.	35	25	49	30	6	2,63	3,57
2.	63	44	30	7	1	1,89	2,27
3.	25	40	44	27	9	2,69	3,24
4.	68	45	24	8	0	1,81	2,09
5.	43	40	41	12	9	2,35	2,50
6.	47	37	40	17	4	2,27	2,30
Összesen	281 (32,29%)	231 (26,55%)	228 (26,20%)	101 (11,60%)	29 (3,33%)	2,27	2,66

1. táblázat

Az általános szerzői jogi ismeretek és tudatosság mértéke

Az általános szerzői jogi ismeretek és tudatosság kérdéseiben a felmérés eredményei a már említett négy ország szakemberei esetében egyértelműen azt

mutatják, hogy a kitöltők válaszaik alig haladják meg a „Valamennyire ismerem” kategóriáját, amely az ötfokú válaszadói skálán a 3. szintnek felel meg. A

négy ország közül Franciaországban rendelkeznek a szakemberek a legnagyobb szerzői jogi tudással, míg a legalacsonyabb szintű ismerete a bolgár és a horvát kollégáknak van. Az eredmények tehát azt mutatják, hogy általánosságban a válaszadók szerzői jogi műveltségi szintje alig éri el a kívánt szintet.

Nagy-Britanniában összesen a 613 megkérdezett kétharmada (68%-a), azaz 417 fő töltötte ki teljes egészében a kérdőívet. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók a brit szerzői jogi területet behatóan ismerik, mivel – saját bevallásuk szerint – 58%-uk viszonylag jól vagy igen jól ismeri a brit szerzői jogi törvényt, emellett a válaszadók 46%-a viszonylag jól vagy igen jól ismeri a brit szerzői jogi intézményeket is. Egyértelműen a nemzetközi szerzői jogi ismeretek és intézmények azok, amelyekről a legkevesebb tudással rendelkeznek a brit felmérés résztvevői, amellett, hogy a válaszadók több mint a fele (60%) nyilatkozata szerint egyáltalán nem, vagy csak kissé ismerik a szerzői és kapcsolódó jogok megszerzésének (a különböző műtípusok engedélyezésének) folyamatát. Végezetül a brit közös jogkezeléssel és a közös jogkezelő szervezetekkel a válaszadók valamivel több mint a fele (53%) egyáltalán nem, vagy csak kis mértékben van tisztában, míg 28%-uk viszonylag jól, vagy igen jól ismeri ezeket.

A hazai adatok azt mutatják, hogy ebben a kérdéscso-

portban 32,29%-kal igen magas az „Egyáltalán nem ismerem” válaszok aránya és az összes kérdésre adott válaszok átlaga alatta marad a brit felmérésének. Bár brit kollégáinknál alacsonyabb átlagokkal, de egyáltalán nem meglepő módon, a magyar könyvtárosok körében is a nemzeti szintű szerzői és szomszédos jogi szabályozás, valamint az ezekhez kapcsolódó jogi intézmények a legismertebb területek.

2. Ismeri-e Ön az alábbiakat?

7. Információforrások (digitális dokumentumok, adatbázisok stb.) engedélyezési folyamata, licencelése)
8. Engedélyezési feltételek (licencek) az ön intézményében
9. Az intézményi repozitóriumokkal (dokumentumtárakkal) kapcsolatos szerzői jogi kérdések
10. A virtuális szolgáltatásokkal, azon belül az elektronikus tanulással (e-learning) kapcsolatos szerzői jogi kérdések / megoldások.
11. Creative Commons licencek
12. Copyleft
13. A publikációkhoz való nyílt hozzáférés. Nyílt hozzáférésű adatok. Nyílt oktatási adatok
14. A szabad felhasználás esetei

	Egyáltalán nem ismerem	Kissé ismerem	Valamennyire ismerem	Viszonylag jól ismerem	Igen jól ismerem	Magyar átlag	Brit átlag
7.	52	35	37	13	8	2,24	3,25
8.	38	38	34	22	13	2,54	3,57
9.	34	39	37	25	10	2,57	2,87
10.	50	44	35	13	3	2,23	2,73
11.	56	26	29	20	14	2,38	3,35
12.	108	18	14	3	2	1,43	1,73
13.	27	43	35	25	15	2,71	3,20
14.	20	37	45	28	15	2,87	3,37
Összesen	385 (33,18%)	280 (24,13%)	266 (22,93%)	149 (12,84%)	87 (7,50%)	2,36	3,01

2. táblázat

Az általános szerzői jogi ismeretek és tudatosság mértéke (2. rész)

A négy országra kiterjedő felmérés arról tanúskodik, hogy ezekben az országokban az általános szerzői jogi ismeretek és tudatosság kérdéseiben a kitöltők válasza alig haladják meg a „Valamennyire ismerem”

” kategóriáját, amely az ötfokú válaszadói skálán a 3. szintnek felel meg. A négy ország közül Franciaországban rendelkeznek a szakemberek a legnagyobb szerzői jogi tudással, míg a legalacsonyabb szintű

ismerete a bolgár és a horvát kollégáknak van. Az eredmények tehát azt mutatják, hogy általánosságban a válaszadók szerzői jogi műveltség szintje alig éri el a kívánt szintet.

A brit felmérés arra mutat rá, hogy ott a nemzetközi szintű szerzői jogi intézmények, a copyleft és a szabad felhasználás esetei azok, amelyek a válaszadók számára a legkevésbé ismerősek. Valamivel többen tájékozottabbak a licenc-kérdéseket illetően, valószínűleg azért, mert a gyakorlatban foglalkoznak velük.

A magyar válaszadók 24%-a állítja azt, hogy egyáltalán nem ismeri a nemzeti szintű szerzői és szomszédos jogi szabályozást, míg a nemzetközi szabályozás esetében arányuk 43% volt, ráadásul további 30% választotta a „Kissé ismerem” opciót. A hazai szabályok esetében a „Kissé ismerem” opciót választók aránya 17%, míg 34% úgy gondolja, hogy ezeket valamennyire ismeri, de még a „Viszonylag jól ismerem” kategória is releváns a válaszadók 19%-a számára. A válaszadók közel fele (47%) úgy gondolja, hogy egyáltalán nem ismeri a hazai közös jogkezelő szervezetek tevékenységét, és további 31% jelölte be azt, hogy kissé ismeri ezeket a szervezeteket. A magyar könyvtárosok közül meglepően kevesen ismerik a Creative Commons licenceket, amit az mutat, hogy 39% választotta az „Egyáltalán nem ismerem” opciót, míg a „Kissé ismerem” válasznak is 18%-os volt a részesedése, tehát a válaszadók több mint fele számára gyakorlatilag ismeretlen.

3. Ismeri Ön az alábbiakat?

15. A digitalizálással kapcsolatos szerzői jogi kérdések
 16. A közkinccs (public domain) fogalma

17. A kereskedelmi forgalomban már nem kapható művekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések / megoldások

18. Az árva művekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések / megoldások (Ezek a művek még szerzői jogi védelem alatt állnak, de nem ismerjük jogtulajdonosukat, vagy nem tudjuk, hol tartózkodik a jogosult, és a felkutatása érdekében elvégzett kutatás sem vezetett eredményre.)

A bolgár, horvát, török és francia információs szakemberek esetében a felmérés megállapította, hogy a válaszadók mintegy 40%-a vagy valamennyire ismeri, vagy viszonylag jól ismeri a digitalizálással összefüggő szerzői jogi kérdéseket, beleértve a közkinccs fogalmát is. Ugyanakkor 30% alatt van azoknak az aránya, akik a kereskedelmi forgalomban már nem kapható és az árva művekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdéseket viszonylag jól ismerik.

Nagy-Britanniában a felmérés rákérdezett a digitalizálással kapcsolatos szerzői jogi ismeretek, a közkinccs fogalmának, a kereskedelmi forgalomban nem kapható művekkel, illetve az árva művekkel kapcsolatos szerzői jogi kérdések ismeretére is. A digitalizálással kapcsolatos szerzői jogi kérdéseket a válaszadók majdnem fele (49%-a) viszonylag jól vagy igen jól ismeri. A másik három kérdéskört tekintve a kérdőívet kitöltők ismeretei hasonlóak, a válaszok aránya nagyjából egyenlően oszlik meg.

A magyar könyvtárosok mintegy 40%-a jelezte, hogy kissé vagy valamennyire ismeri az ide vonatkozó előírásokat. Ez arra utal, hogy – az árva művekkel kapcsolatos megoldások viszonylag alacsony, 30%-os ismeretét nem számítva – tudják, hogy a sikeres digitalizáláshoz elengedhetetlen a vele kapcsolatos szerzői jogi kérdések ismerete.

	Egyáltalán nem ismerem	Kissé ismerem	Valamennyire ismerem	Viszonylag jól ismerem	Igen jól ismerem	Magyar átlag
15.	17	43	43	32	10	2,83
16.	24	36	42	27	16	2,83
17.	34	30	53	18	10	2,59
18.	44	36	37	12	16	2,45
Összesen	119 (20,51%)	145 (25,00%)	175 (30,17%)	89 (15,34%)	52 (8,96%)	2,67

3. táblázat

A digitalizálással kapcsolatos alapvető szerzői jogi ismeretek szintje

4. Megítélése szerint milyen mértékben ismeri a szellemi tulajdonnal / szerzői joggal kapcsolatos kérdéseket?

Egyáltalán nem ismerem	Kissé ismerem	Valamennyire ismerem	Viszonylag jól ismerem	Igen jól ismerem	Magyar átlag
13 (8,96%)	49 (33,79%)	54 (36,55%)	21 (13,79%)	8 (5,51%)	2,69

4. táblázat

A szerzői joggal kapcsolatos ismeretek szintje

A szellemi tulajdonnal és szerzői joggal kapcsolatos általános ismeretekre vonatkozó kérdésre érkezett válaszok viszonylag jó képet mutatnak, mivel a „közepes” értékek közül a „Kissé ismerem” opciót 33%, a „Valamennyire ismerem” kategóriát 36% választotta, de még a „Viszonylag jól ismerem” választ is 14% adta. Ha azonban egyetértünk Todorova és munkatársai véleményével, miszerint az információ szétsugárzásában érdekelt szakmák képviselői esetében a válaszok ideális zónájának a Likert skála 4. és 5. pontja („Viszonylag jól ismerem” és „Igen jól ismerem”) tekinthető,¹² akkor már kevésbé lehetünk

optimisták, mivel ez a két kategória együtt sem éri el 20%-ot.

A magyar felmérés néhány érdekes tényre is rámutat. Például arra, hogy kevesebben voltak, akik mindenre jó jegyet adtak maguknak. Ezen kívül a nők átlaga minden kérdésnél alacsonyabb, mint a férfiaké. Ennek oka az lehet, hogy kevésbé könnyen adnak maguknak jobb osztályzatot. Végül az is feltűnő volt, hogy egy-egy kitöltő válasza többnyire közel állnak egymáshoz, tehát a skála az öt fokozatból általában hasonló választottak.

5. Ha szeretne többet tudni az Ön által képviselt kulturális intézmény tevékenységeinek szerzői jogi vonatkozásairól, hol keresne információt?

	magyar	4 ország	brit
Kollégák	54% (78)	56%	70%
Jogászok	53% (77)	26%	10%
Könyvek, cikkek stb.	52% (75)	73%	62%
Weboldalak	65% (94)	71%	76%
Blogok / Wikik	13% (19)	31%	24%
Szakmai vitafórumok	40% (58)	40%	47%
A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO. World Intellectual Property Organization)	19% (28)	17%	13%
International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)	13% (19)	24%	9%
International Council of Archives (ICA)	3% (5)	N. a.	2%
International Council of Museums (ICOM)	3% (4)	N. a.	1%
Az Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Informatikai és Könyvtári Szövetség	54% (79)	43%	29%, 59%
A felsőoktatás és a tudományos élet szakértői	25% (36)	33%	25%

5. táblázat

A szerzői joggal kapcsolatos ismeretek forrásai a három felmérésben

Arra a kérdésre, hol keresnének információt intézményük tevékenységeinek szerzői jogi vonatkozásairól, a válaszadók 65%-a a webet jelölte meg. Ez az arány nem meglepő, sőt önmagában nézve is inkább termé-

szetesnek tekinthető. (A másik két felmérésben ez az arány még magasabb, 71 és 76%-kal). Ugyanakkor látnunk kell, hogy az olyan, nagy százalékban megjelölt források, mint a kollégák (54%), a jogászok

(53%), valamint az Országos Széchényi Könyvtár és a hazai könyvtári szervezetek (a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Informatikai és Könyvtári Szövetség, 55%) is ma már jelentős részben az interneten érhető el. A többi országban természetesen saját szervezeteikkel kapcsolatban válaszoltak. A briteknél azért szerepel két százalékkérték, mert kétfelé bontották a válaszlehetőségeket, s a szakmai szervezetekben sokkal inkább bíznak, mint nemzeti könyvtárunkban. Különösen érdekes, hogy a jogászokat 53%-ban jelölték meg a magyarok, a másik két felmérésben ez csak 26% és 10%. A kollégák magas részesedése bizonyára annak is köszönhető, hogy egy részük helyben, a válaszadók munkahelyén elérhető vagy annak közelében van, a többi országban ezt még jobban kihasználják (56%, 70%). A szakmai vitafórumok 40%-os, valamint a blogok és wikik 13%-os részesedése ugyanakkor mérhető módon növelte az internetes hozzáférés fontosságát. A vitafórumokat hasonló arányban használják a többi országban; a blogok használata nagyjából kétszerese a magyaroknak. Könyvtárosokról lévén szó, nem meglepő, hogy a szakirodalmat (könyveket, cikkeket) a válaszadók 52%-a jelölte meg forrásként, bár a másik két felmérésben ez jóval magasabb, (73 és 67%). A nemzetközi szervezetek közül a Szellemi Tulajdon Világszervezetének említése a magyaroknál a legnagyobb arányú, az IFLA-é is jelentősnek tekinthető. Fontos viszont, hogy a válaszadók 25%-a felsőoktatás és a tudományos élet szakértőit kérdeznék meg. A WIPO 19%-os és az IFLA 13%-os részesedése összhangban áll azzal, hogy a magyar könyvtárosok nagyobb mértékben vannak tisztában a hazai szabályozással, mint a nemzetközivel

6. Érdeklík-e Önt a nemzetközi és a nemzeti könyvtáros, valamint más szakmai szervezeteknek a szellemi tulajdonnal / szerzői joggal kapcsolatos kezdeményezései?

Nem érdekelnek	3 (2%)
Kissé érdekelnek	35 (24%)
Valamennyire érdekelnek	40 (28%)
Viszonylag érdekelnek	36 (25%)
Nagyon érdekelnek	31 (21%)

6. táblázat

A nemzetközi és a nemzeti könyvtáros, valamint más szakmai szervezeteknek a szerzői joggal kapcsolatos kezdeményezései iránti érdeklődés

A négy országra kiterjedő felmérésben ez 59% (38+21), két országban ezt jelentősen meg is haladja (horvát 73, francia 66), míg a bolgár 57, a török csak 25. A brit szakemberek más megoszlásban adtak meg adatokat, a „Valamennyire érdekelnek” és a „Viszonylag érdekelnek” kategóriájú válaszok összege 56%, a „Nagyon érdekelnek” válaszok aránya alacsonyabb a magyarokénál, mivel csak 19%.

A magyar felmérésben a válaszadók nem egészen fele (46%-a) jelezte nagyobb mértékű érdeklődését. A magyarországi adatok esetében, ezen kívül szignifikáns összefüggést találunk a szakmai szervezetek szerzői joggal kapcsolatos kezdeményezései iránt érdeklődők és az általuk birtokolt diploma, vagyis a végzettségük között, mivel a Master és a PhD fokozatú válaszadók érdeklődnek leginkább e kezdeményezések iránt.

7. Van-e az Ön országában nemzeti szerzői jogi stratégia?

Igen	60 (41%)
Nem	8 (6%)
Nem tudom	77 (53%)

7. táblázat

A nemzeti szerzői jogi stratégia ismerete

A négy országra kiterjedő felmérésben sem sokkal magasabb a pozitív válaszok aránya (46%), 22% negatív választ adott, míg 32% nem tudta megmondani, létezik-e. Egyébként erre a kérdésre születtek a legellentmondóbb válaszok az egyes országokban, hiszen például tudjuk, hogy Horvátországnak van szerzői jogi stratégiája,¹³ mégis a horvát válaszadóknak csupán a 34%-a adott e kérdésre pozitív választ, míg 28%-uk szerint nem létezik ilyen stratégia, a többiek pedig bizonytalanok voltak. A britek a pozitív válaszok 51%-át kevesellték. Ezen a területen nálunk van a legnagyobb bizonytalanság, mivel a válaszadók 59%-a nem tud a létezéséről. A magyarok közül csak 41% tudta úgy, hogy van nemzeti szerzői jogi stratégia. Azok viszont, akik bizonytalanok benne, abszolút többségben vannak 53%-kal. Ezt azonban úgy is értékelhetjük, hogy a válaszadók találgatás helyett inkább őszinte válaszokat adtak.

8. Az alábbiak közül mely kérdésekkel foglalkozik az Ön országának szerzői jogi törvénye?

A szerzői jogi védelem időtartama	A könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok és levéltárak számára biztosított szerzői jogi kivételek, szabad felhasználási esetek	A magáncélú, az oktatási és a tudományos célú felhasználás során biztosított szerzői jogi kivételek, szabad felhasználási esetek	A könyvtárosoknak az a joga, hogy módosított példányokat (ún. hozzáférhető formátumú másolatokat) szolgáltatassanak a látáskárosultak és az olvasási képességükben korlátozott személyek számára	Az árva művek felhasználásának szabályai
129 (89%)	108 (74%)	96 (66%)	38 (26%)	83 (57%)

8. táblázat

A nemzeti szerzői jogi szabályozás ismerete

A brit felmérés válaszadóinak 91%-a tisztában a szerzői jogi védelem időtartamával. A könyvtárak számára biztosított szerzői jogi kivételek és a szabad felhasználás eseteit ismerők aránya 84%, míg 87% tudni véli, hogy melyek a magáncélú, az oktatási és a tudományos célú felhasználás során biztosított szerzői jogi kivételek. A hazai szerzői jogi szabályozás tekintetében nem okoz meglepetést, hogy 89% ismeri a védelmi idő hosszát, 74% és 66% a kivételeket. Némi meglepetést okoz viszont, hogy a magyar válaszadók csak a 26%-a ismeri a könyvtárosoknak azt a jogát, hogy módosított példányokat (úgynevezett hozzáférhető formátumú másolatokat) szolgáltatassanak a látáskárosultak számára (a briteknél ez 80%). Igazi meglepetésnek pedig az tűnik, hogy az árva művek felhasználásának szabályait 58% ismeri, ez alig marad el a britek 62%-ától. A négy országra kiterjedő felmérés esetében erre nem adtak meg konkrét százalékokat, de jelentős hiányokról írtak.

9. Ismeri-e az olyan nemzetközi szervezeteknek, mint az IFLA, azokat a kezdeményezéseit, amelyek a kulturális intézmények számára a szerzői jog alóli új kivételekre és korlátozásokra vonatkoznak?

Igen	43 (30%)
Nem	102 (70%)

9. táblázat

A szerzői jog alóli új kivételekre és korlátozásokra vonatkozó kezdeményezések ismerete

Nagy-Britanniában a válaszadók negyede (25%) nyilatkozott úgy, hogy ismeri az olyan nemzetközi szervezeteknek, mint az IFLA, a kulturális intézmények számára a szerzői jog alóli kivételekre és korlátozásokra vonatkozó kezdeményezéseit. Ha a négy országra kiterjedő felmérést nézzük, akkor azt látjuk, hogy a törököknél ez 50%, míg a többieknél 30% vagy kevesebb. A magyar kitöltők 30%-a ismeri ezeket, megelőzve így a briteket. Ha negatív szemüvegen át nézzük, akkor azonban látnunk kell, hogy a magyar kitöltők 70%-a nem ismeri az IFLA és más nemzetközi szervezetek kezdeményezéseit, ami – az összevetéseket félretéve – már nem mutat túl kedvező képet.

10. Véleményét kérjük az alábbi megállapításokkal kapcsolatban.

	Egyetérték	Részben egyetérték, részben nem	Nem értek egyet
A könyvtárak és más kulturális intézmények által nyújtott szolgáltatások megkövetelik a szerzői jogi előírások betartását.	104 (72%)	37 (26%)	4 (3%)

	Egyetértek	Részben egyetértek, részben nem	Nem értek egyet
Szükség van a könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok és levéltárak által élvezett szerzői jogi kivételek és korlátozások világszintű összehangolására, szabályozására.	114 (79%)	29 (20%)	2 (1%)
A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO, World Intellectual Property Organization) pontosabban meg kellene határoznia a digitális környezetre vonatkozó szerzői jogi kivételeket és korlátozásokat	119 (82%)	24 (17%)	2 (1%)
Fontos eredmény, hogy 2013. júniusában elfogadták a WIPO Marrákési Szerződését, amely a látáskárosultak és az olvasási képességükben korlátozott személyek nyomtatott művekhez való hozzáféréseinek elősegítéséről szól.	130 (90%)	14 (10%)	1 (1%)

10. táblázat

Szerzői jogi megállapítások elfogadottsága

Végezetül a kérdőív négy megállapítással kapcsolatban firtatta a válaszadók véleményét. Abban, hogy a könyvtárak és más kulturális intézmények által nyújtott szolgáltatások megkövetelik a szerzői jogok betartását (91%), és hogy fontos eredménynek tekinthető, hogy 2013 júniusában elfogadták a WIPO Marrákési Szerződését, amely a látáskárosultak és az olvasási képességükben korlátozott személyek nyomtatott művekhez való hozzáféréseinek elősegítése.

Az első kérdésnél elég magasnak látszik a 72%-os arány, de a négy országra kiterjedő felmérés kitöltői 81, a brit információs szakembereknek pedig 91%-a

tartotta fontosnak a szerzői jogi előírások betartását. Ugyanakkor a magyarok 79%-a tartja a legfontosabbnak a szerzői jogi kivételek és korlátozások világszintű összehangolását (szemben 74 és 61%-kal). A legtöbben (90%) azzal értettek egyet, hogy fontos eredmény lépés volt a WIPO Marrákési Szerződés elfogadása, ami mind a négy ország (82%), mint a britek esetében (87%) alacsonyabb egyetértést váltott ki. Mivel azonban egy korábbi kérdésben a WIPO ismertsége 20% alatt volt, ez a válasz valószínűleg nem a szerződés ismeretén alapult, hanem a címében megfogalmazottakkal való egyetértésen.

2. rész: Intézményi szintű szerzői jogi előírások

11. Kérjük, válaszoljon az alábbi kérdésekre!

	Igen	Nem tudom	Nem
Vannak-e az Ön intézményében szerzői jogi vagy szomszédos jogi védelmet élvező források?	108 (74%)	28 (19%)	9 (6%)
Megítélése szerint szükséges-e, hogy a könyvtárakban és más kulturális intézményekben legyenek intézményi szintű szerzői jogi előírások?	114 (79%)	15 (10%)	16 (11%)
Vannak-e az Ön intézményében szerzői jogi előírások vagy belső szabályzatok?	71 (49%)	42 (29%)	32 (22%)
Van-e az Ön intézményében olyan személy, akinek elsődleges feladata, hogy főként a szerzői jogi kérdésekkel foglalkozzon?	25 (17%)	35 (24%)	85 (59%)

11. táblázat

Az intézményi szintű szerzői jogi előírások ismerete

Az első kérdés 74%-ának értékeléséhez érdemes azt ismerni, hogy a négy országra kiterjedő felmérésben ez az arány 76% volt, és ott nagyon sokallták azt, hogy 24% nem volt tudatában annak, hogy gyűjteményükben találhatóak szerzői jog által védett művek. A britek 94%-a tudta ezt.

Meglepő módon a következő kérdésnél náluk a legalacsonyabb az arány, 76% tartotta csak fontosnak az intézményi szintű szerzői jogi előírásokat, a magyarok 79%-a másik négy ország arányától (84%)

elmaradt. Az talán a valóságot tükrözi, hogy a britek többsége szerint vannak munkahelyének szerzői jogi előírásai és szabályai (63%), nálunk 49%, a többi országnál mindössze 34% szerepelt. Ugyancsak azért jelölhette be mindössze a magyarok 17%-a azt, hogy van munkahelyén olyan személy, akinek elsődleges feladata a szerzői jogi kérdésekkel való foglalkozás, a négy országban ez az arány még alacsonyabb (15%), míg ezekkel ellentétben a briteknél 64% ennek az aránya.

3. rész: A könyvtár- és információtudományi képzés és az egész életen át tartó tanulás

12. Véleményét kérjük az alábbi megállapításokkal kapcsolatban.

	Egyetértek	Részben egyetértek, részben nem	Nem értek egyet
Szükséges, hogy a szellemi tulajdonnal / szerzői joggal kapcsolatos ismeretek oktatása bekerüljön az egyetemi könyvtáros képzésbe, valamint a kulturális örökséggel kapcsolatos képzésekbe.	130 (90%)	14 (10%)	1 (1%)
Szükséges, hogy a szellemi tulajdonnal / szerzői joggal kapcsolatos ismeretek oktatása bekerüljön a könyvtárosok és a kulturális örökséggel foglalkozó szakemberek továbbképzésébe.	133 (92%)	11 (8%)	1 (1%)

12. táblázat

A szerzői jogi képzés szükségességével kapcsolatos vélemények

A szerzői jogi ismeretek oktatásának fontosságát illetően a négy országra kiterjedő felmérésben 97%-olt az igenek aránya, a briteknél 93% volt az arány. A magyar kitöltők is nagy arányban azt támogatták, hogy a könyvtárosok képzésében és továbbképzésben is kapjon helyet.

	Tanfolyamok	Tematikus műhelybeszélgetések, workshopok	Távoktatás- online tanfolyamok, konzultációk, videók stb.	Alkalmi (kérésre történő) tanácsadás	Kerekasztal beszélgetések	Konferenciák stb.	Weboldalak, blogok, wikik stb.
magyar	75% (109)	46% (66)	39% (56)	39% (57)	17% (25)	48% (70)	42% (61)
4 ország	56%	69%	51%	N. a.	N. a.	N. a.	54%
brit	85%	55%	80%	44%	29%	40%	82%

13. táblázat

A szellemi tulajdonnal kapcsolatos ismeretek oktatását szolgáló formák választási aránya a három felmérésben

A britek arról nem nyilatkoztak, hogy a képzés melyik szintjén kerüljön sor ilyen képzésre, a magyarok és a négy ország válaszai között nem volt nagy különbség, a legfontosabbnak a BA képzést gondolták (81 és 71%), onnantól csökkennek a százalékok, s közelebb is kerültek egymáshoz, az MA képzésben 51,

illetve 54% tartaná ezt fontosnak, a PhD-képzésben 21 illetve 22%-ot láthatunk.

Abban, hogy melyik formák a legjobbak a továbbképzésekben, messze nem egységesek a vélemények. A magyaroknál a tanfolyamok a legnépszerűbbek (75%), a többi lehetőségre adott válaszok ennek két-

harmadát sem érik el. Ezzel együtt, 85%-kal ebben is megelőztek minket a britek, náluk található 82 és 80% is (web, blogok és távoktatás). A négy országban a tematikus műhelymunkák a legnépszerűbbek 69%-kal, míg másik három aránya került 50% fölé (tanfolyamok 56%, web-blogok 54%, távoktatás 51%), viszont az 50% alatti értékeket nem közölték. A magyaroknál a második legmagasabb érték 48% (konferenciák), ez az egyetlen, amelynél náluk szerepel a legmagasabb érték, mivel a briteknek csak 40%-a jelölte ezt be. A briteknél, viszonylag alacsony százalékaránnyal is népszerűbbek a konzultációk és a kerekasztalok. Az elsőnek a 44%-ánál azért többen választanák a magyarok közül a tematikus workshopokat (46%), a kerekasztal 29%-ánál pedig a web-blogokat (42%), a távoktatást és a konzultációkat (39-39%). A legalacsonyabb megismerhető érték a magyarok 17%-a, amelyet a magyar kitöltők adtak a kerekasztalokra.

Összegzés

Bár voltak kisebb eltérések a négy országra kiterjedő, a brit és a magyarországi felmérés eredményei között, inkább a hasonlóságok vannak túlsúlyban. Ennek megfelelően – az eddig leírtak alapján – biztosnak látszik, hogy szükség lenne arra, hogy a könyvtárak több figyelmet fordítsanak a szerzői jogi műveltség fejlesztésre. Kellene tehát a felmérésben is említett különböző képzési formák ahhoz, hogy egy legközelebbi felmérés során jobb eredményeket érjenek el a magyarok (és a többi nemzet képviselői).

Jegyzetek

Az elektronikus források megtekintése. 2017. aug. 18.

1. TODOROVA, T. et al.: A multinational study on copyright literacy competencies of LIS professionals In: Information literacy: Lifelong learning and digital citizenship in the 21st century. Second European conference, (ECIL), Dub-

- rovnik, Croatia, 20-23 October 2014. Proceedings. Ed. S. Kurbanoglu (et al.) Springer, 2014. 138–148. p.
2. HARRIS, L. E.: Copyright literacy and translating copyright to a life skill. 2015. <http://www.copyrightlaws.com/libraries/copyright-literacy-copyright-life-skill/>
3. CHARBONNEAU, D. H. – PRIEHS, M.: Copyright awareness, partnerships, and training issues in academic libraries = Journal of Academic Librarianship, 40. vol. 2013. 3. no. 228–233. p.
4. CSÍK Tibor (szerk.): Információs műveltség és oktatásügy. Nemzetközi szemle. Budapest : Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 2006. <http://www.opkm.hu/download/lmOk.pdf>
5. Framework for Information Literacy for Higher Education. Chicago : Association of College and Research Libraries, 2015. <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracy-competency>
6. CLEMENT, G. – BRENESEN, S. Theft of the mind: an innovative approach to plagiarism and copyright education. In: Davis-Kahl, S. & Hensley, M. K. (eds.) Common ground at the nexus of information literacy and scholarly communication. Chicago : Association of College & Research Libraries, 2013. 45–74. p.
7. MURIEL-TORRADO, E. – FERNÁNDEZ-MOLINA, J. C.: Creation and use of intellectual works in the academic environment: students' knowledge about copyright and copyleft = Journal of Academic Librarianship, 41. vol. 2015. 4. no. 441–448. p.
8. TODOROVA, T. et al.: i. m.
9. MORRISON, C. – SECKER, J.: UK copyright literacy survey: summary report. University of Kent ; London School of Economics and Political Science, 2015. (<http://openaccess.city.ac.uk/17508/>)
10. TODOROVA, T. et al.: i. m.
11. MORRISON – SECKER: i. m.
12. TODOROVA, T. et al.: i. m.
13. TODOROVA, T. et al.: i. m.

Beérkezett: 2017. aug. 18.